

Az ingázás és az iskolázottság kapcsolatának vizsgálata Magyarország határmenti területein 2011-ben

Előadók:

Papp István, PhD-hallgató

Apáti Norbert, PhD-hallgató

Debreceni Egyetem, TTK ,Társadalomföldrajzi és
Területfejlesztési Tanszék

A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG XVI.
VÁNDORGYŰLÉSE
“Áramlások a térgazdaságban”

Neumann János Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Kecskemét, 2018. október 18–19.

Tartalom

- I. Bevezetés
- II. Célok
- III. Adatbázis és módszerek
- IV. A határ menti területek lehatárolása
- V. Az iskolázottság alakulása a határ menti területeken
- VI. Az ingázás jellemzése a határzónákban
- VII. A két mutató kapcsolatának elemzése
- VIII. Összefoglalás

Bevezetés

- A határok és a határmentiség kérdésköre napjainkban is fontos jelentőséggel bír, hiszen az EU népességének valamivel több, mint harmada él határ menti területeken.
- A határokon átnyúló ingázás csökkentheti a munkaerőpiaci feszültségeket.
- A magyarországi határszakaszok a Schengeni rendszer bevezetésével napjainkra egyre inkább átjárhatóak.
- A jövedelem az első számú haszna az ingázásnak (Egedy, 2017).
- Fontos ezen területek társadalmi-gazdasági jellemzőinek a feltárása, valamint ezáltal fejlődésük előmozdítása.

Bevezetés

- A földrajzi elhelyezkedés, gazdasági lehetőségek befolyásolják a foglalkoztatottságot és a munkanélküliséget és nem kevésbé az iskolázottsági szintet (Forray-Híves, 2009).
- Az iskolázottság magasabb szintje az embernek jobb esélyeket biztosít a munkapiacon.
- A népesség végzettségének összetétele sok esetben nem felel meg a gazdaság elvárásának.
- Még mindig jelentős az iskolázottságban mutató területi egyenlőtlenségek az országban (Forray-Híves, 2009).
- Az elhelyezkedési esélyekben különbségek mutatkoznak (pályakezdők munkanélkülisége) (Forray-Híves, 2009).
- Egyszerre jelenik meg a brain-drain és a brain-waste (Egedy, 2017).

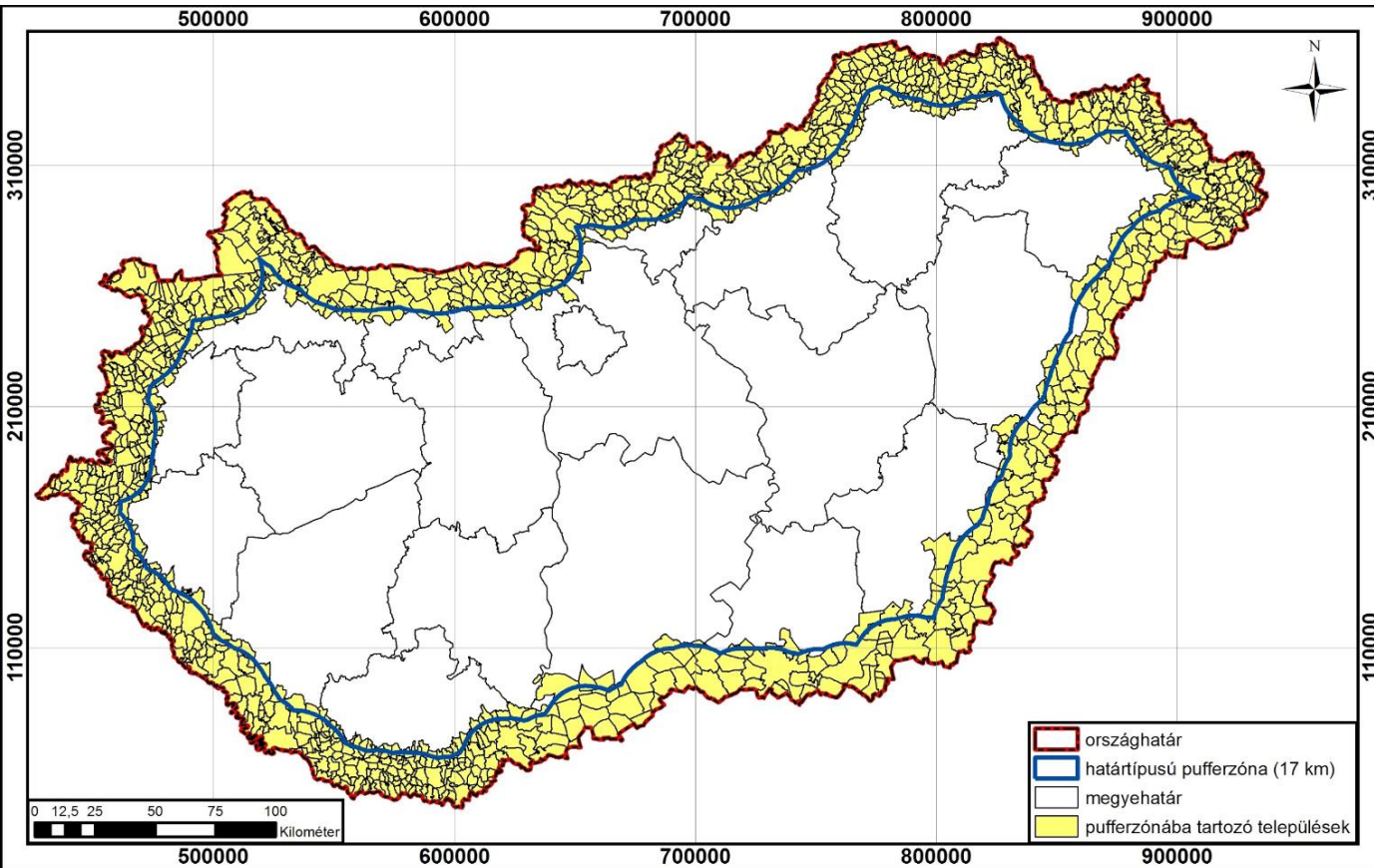
Kutatási célok

- A határmenti területek lehatárolása
- Az iskolázottság térbeli megoszlása (shift-share elemzés alkalmazása)
- Az ingázás területi jellemzői
- Az iskolázottság és az ingázás összevetése
- A határszakaszok jellemzőinek feltárása

Adatbázis és módszerek

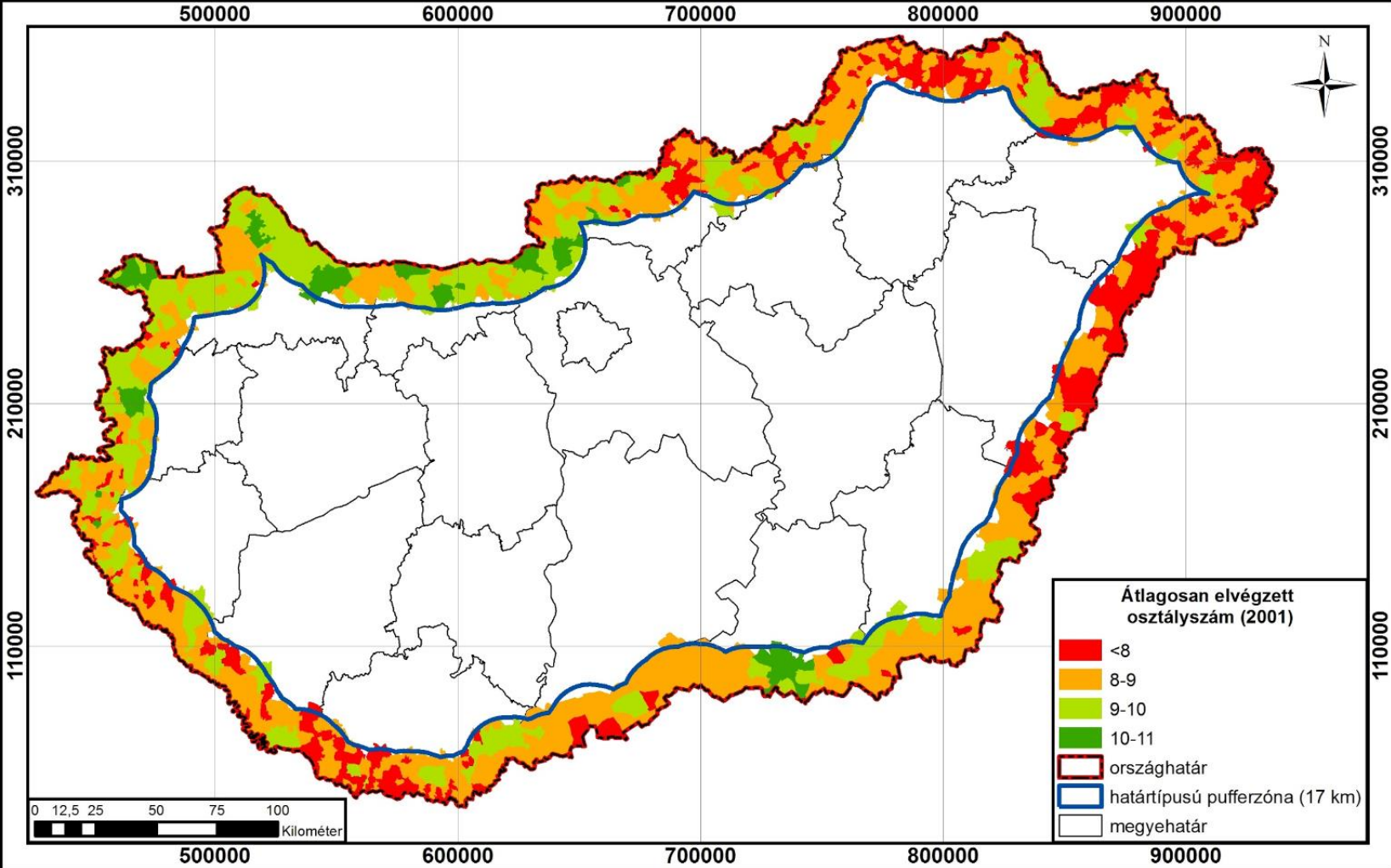
- A vizsgálatokhoz szükséges adatokat a KSH illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) letölthető adatkészlete szolgáltatta.
- A statisztikai vizsgálatok Excel-ben, valamint az IBM SPSS programban folytak.
- A lehatároláshoz az ArcGIS 10 szoftvert és a GeoX Kft. ArcMagyarország adatbázisát használtuk.
- A határátkelőhelyektől mért távolságokat is vizsgáltuk – ennek során közúti elérési idő mátrixot számítottunk az ArcGIS Network Analyst alkalmazásával – 2013-as úthálózatra;
- A közúti határátkelőhelyek közül azokat vettük figyelembe, amelyek folyamatosan nyitva vannak (és 2010-ig megnyitásra kerültek).

A határ menti terület lehatárolása

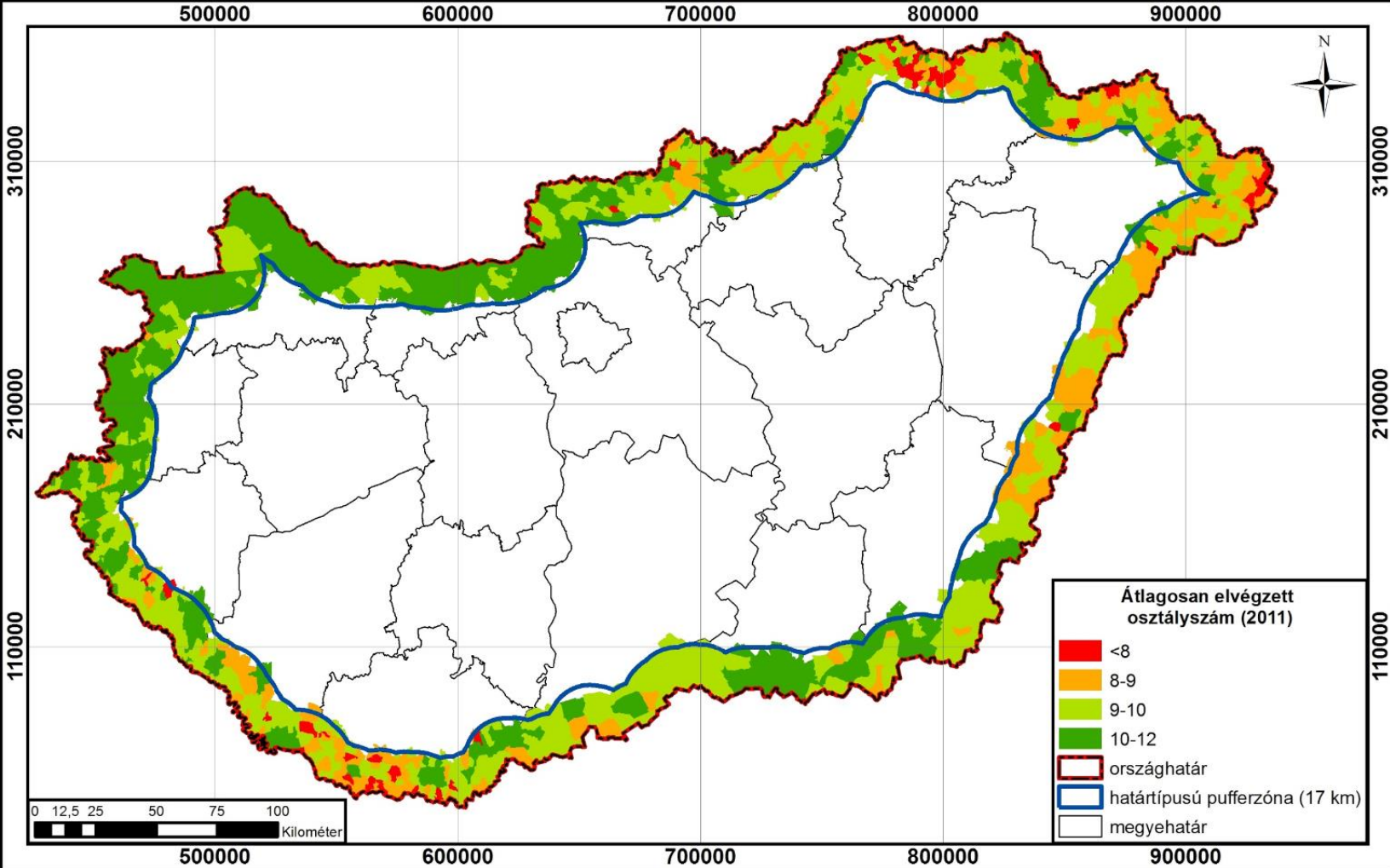
(Forrás: saját szerkesztés)

- számos lehatárolási módszer
- a lehatárolások összehasonlítása és kiválasztása
- határ típusú pufferzóna (17 km-es zóna az országhatártól számítva) létrehozása:
 - Hagget-féle F-formaindex ($F = 1,27 \cdot T / d^2$)
 - a P pufferzóna szélessége $P = F \cdot (T / K)$ (Horváth (2007) munkája alapján)
- 1068 település

Az
átlagosan
elvégzett
osztályszám
értékei a
határ menti
területeken
2001-ben

(Forrás: saját szerkesztés)

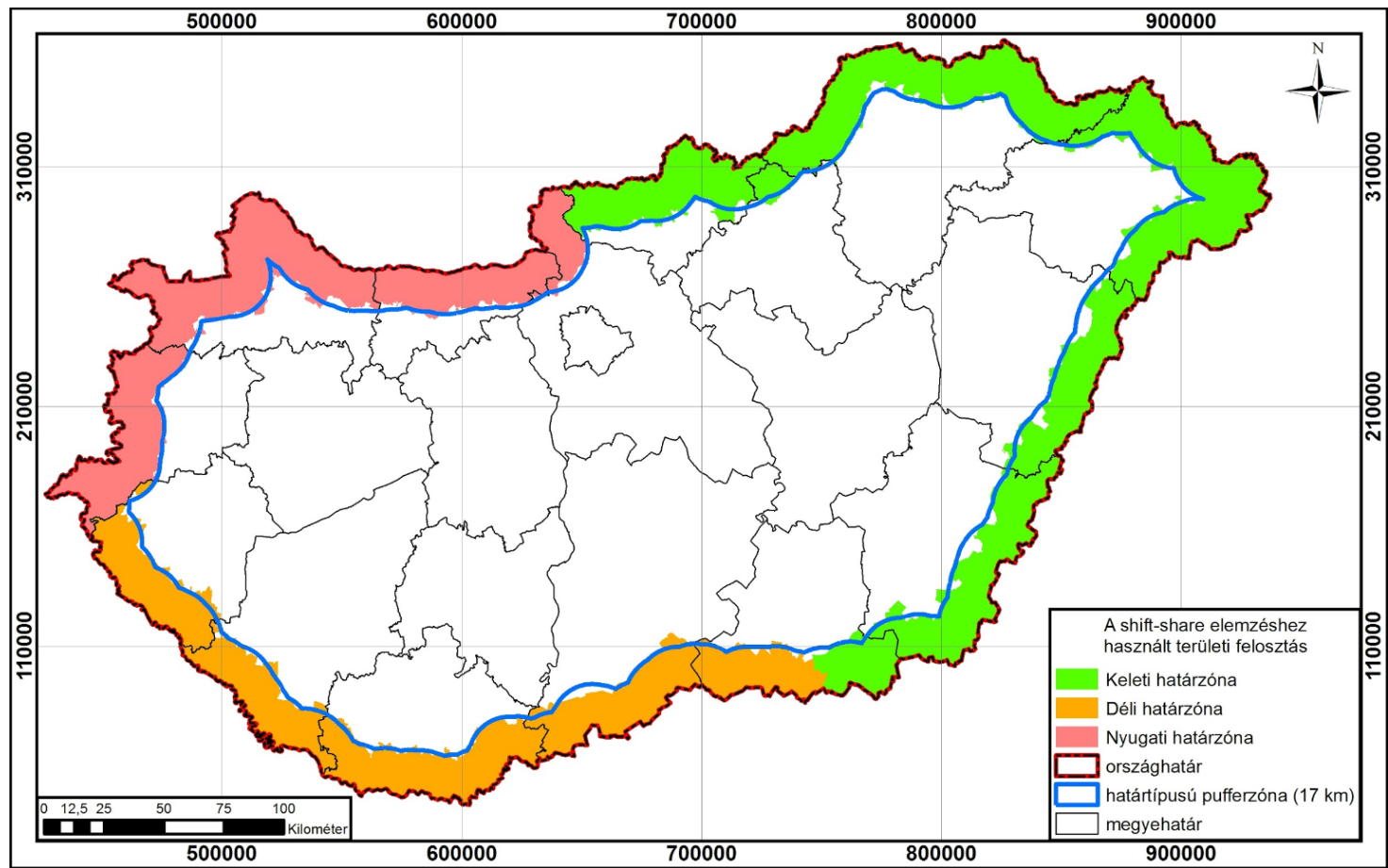
Az átlagosan elvégzett osztálysorszám értékei a határ menti területeken 2011-ben

(Forrás: saját szerkesztés)

Modellalkotás a shift-share analízis segítségével

- Területi tényező: a legközelebbi határátkelőtől való távolság.
- Ágazati tényező: a települések népességszáma kategóriákra osztva(Tóth, 2002 alapján).
- Függő változó: a 7 éves és idősebb népesség által átlagosan elvégzett osztályszám súlyozott átlaga 2001-ben és 2011-ben.

A shift-share elemzéshez használt területi felosztás

(Forrás: saját szerkesztés)

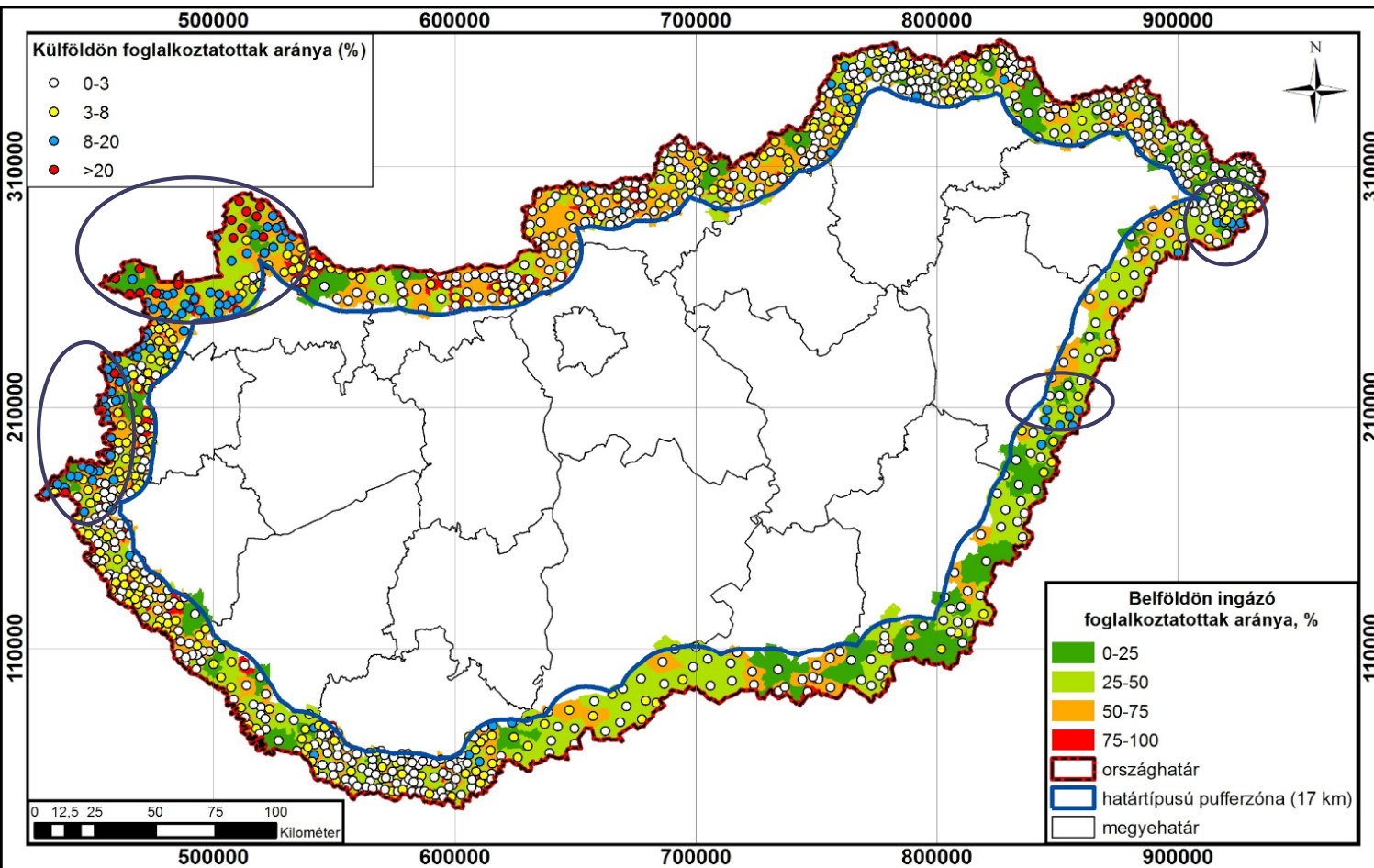
Kelet-Magyarország	ágazati	regionális	összes
0-500	1,509024	1,463760873	2,972785
500-1000	1,4185	1,37183097	2,790331
1000-2000	1,394799	1,395043001	2,789842
2000-5000	1,50142	1,532316042	3,033736
5000-10000	1,563456	1,577608921	3,141065
-10000	1,474791	0,512268464	1,987059
Nyugati Határzóna	ágazati	regionális	s összes
0-500	0,117594	0,650413736	0,768008
500-1000	0,087455	2,003306967	2,090762
1000-2000	0,096977	1,863004052	1,959981
2000-5000	-0,0267	0,640063971	0,613361
5000-10000	-0,15161	-0,028827273	-0,18044
-10000	-0,31754	-0,087734034	-0,40528
Déli Határzóna	ágazati	regionális	összes
0-500	0,733547	2,278631792	3,012179
500-1000	0,561451	1,103413365	1,664864
1000-2000	0,421466	2,430140024	2,851606
2000-5000	0,465787	1,18335099	1,649138
5000-10000	0,883073	0,38112087	1,264194
-10000	-0,7664	0,239164412	-0,52723

A shift-share elemzés eredménye

- A keleti határszakasz esetében az ágazati és területi tényezők súlya közel azonos mértékben befolyásolja az osztálysúly értékének változásait.
- A nyugati határszakasz területi tényező értékei magasabbak, ugyanakkor a népesebb településeken mindkét tényező átfordul a negatív tartományba.
- A déli határszakasz esetében is a regionális tényező dominál.
- A kisebb települések felzárkózása megkérdőjelezhetetlen, ezáltal a kiegyenlítődés válik jellemző területi folyamattá.

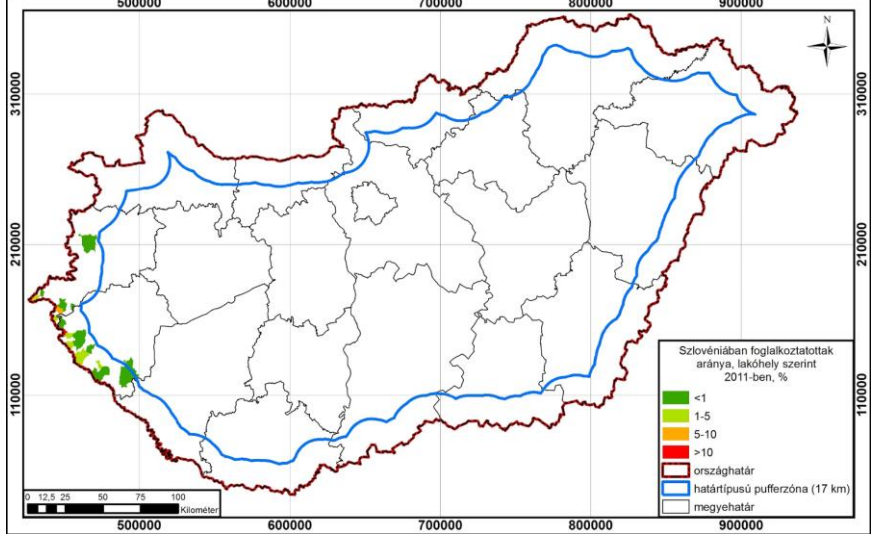
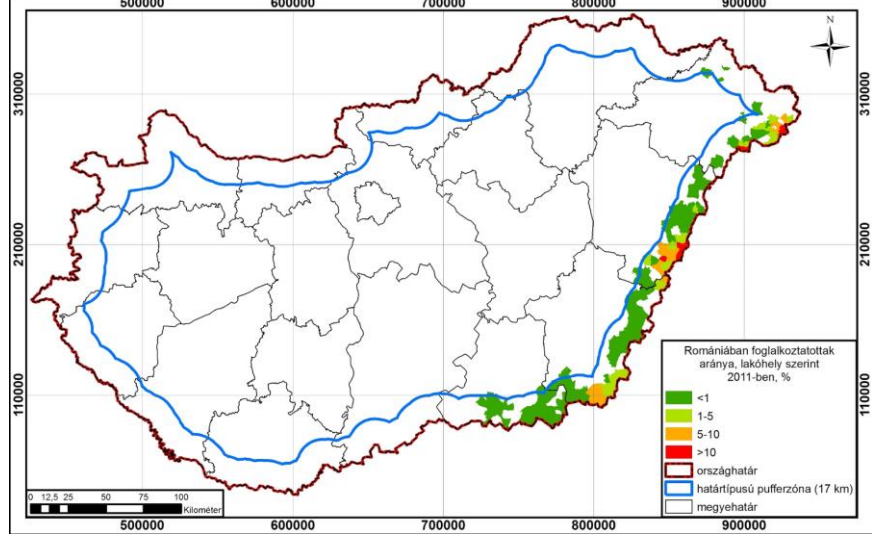
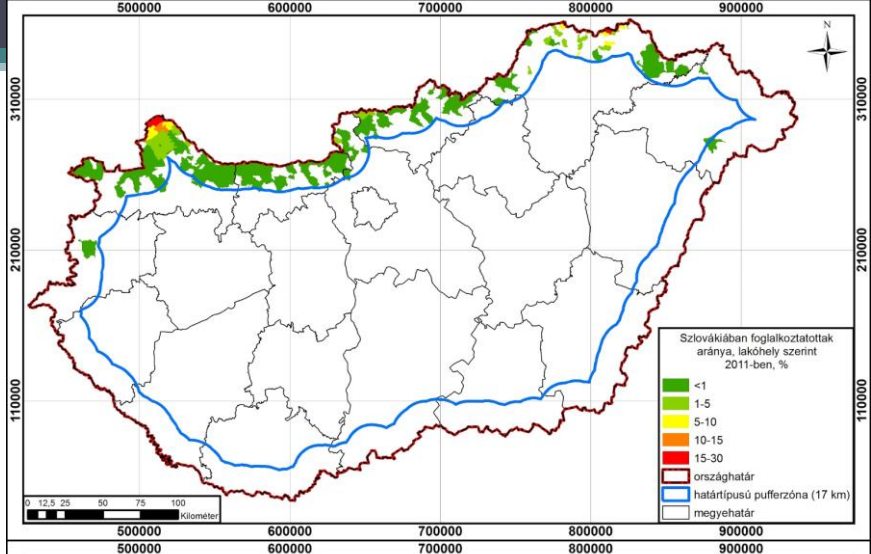
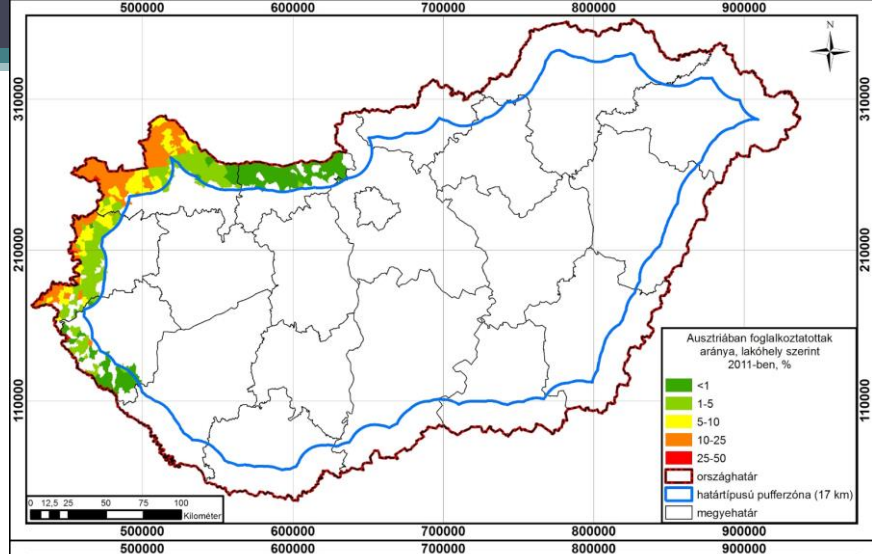
Keleti Határzóna	Típus (ágazati/területi)	Többlet/hiány 2011-es átlagosan elvégzett osztályszám százalékában	A változás megoszlása a két tényezőcsoport között	
			ágazati	regionális
0-500	++	30,50886246	15,4866922	15,0221703
500-1000	++	28,63639472	14,5576754	14,0787193
1000-2000	++	28,63137442	14,3144365	14,3169379
2000-5000	++	31,13438707	15,4086542	15,7257329
5000-10000	++	32,23587243	16,0453113	16,1905611
-10000	++	20,39263304	15,1353644	5,25726861
Nyugati Határzóna	Típus	Többlet/hiány 2011-es átlagosan elvégzett osztályszám százalékában	ágazati	regionális
0-500	++	7,054194233	1,08010759	5,97408664
500-1000	++	19,20376836	0,00803282	18,4004868
1000-2000	++	18,00253661	0,0089074	17,1117967
2000-5000	++	5,633754078	-0,0024527	5,87902347
5000-10000	--	-1,657366002	-0,0139259	-0,2647801
-10000	--	-3,722505705	-0,0291666	-0,805842
Déli Határzóna	Típus	Többlet/hiány 2011-es átlagosan elvégzett osztályszám százalékában	ágazati	regionális
0-500	++	30,17344357	7,34805005	22,8253935
500-1000	++	16,67719324	5,62413746	11,0530558
1000-2000	++	28,56496503	4,22189102	24,343074
2000-5000	++	16,51965935	4,66585651	11,8538028
5000-10000	++	12,66362259	8,84587815	3,81774444
-10000	++	-5,28137376	-7,6771192	2,39574548

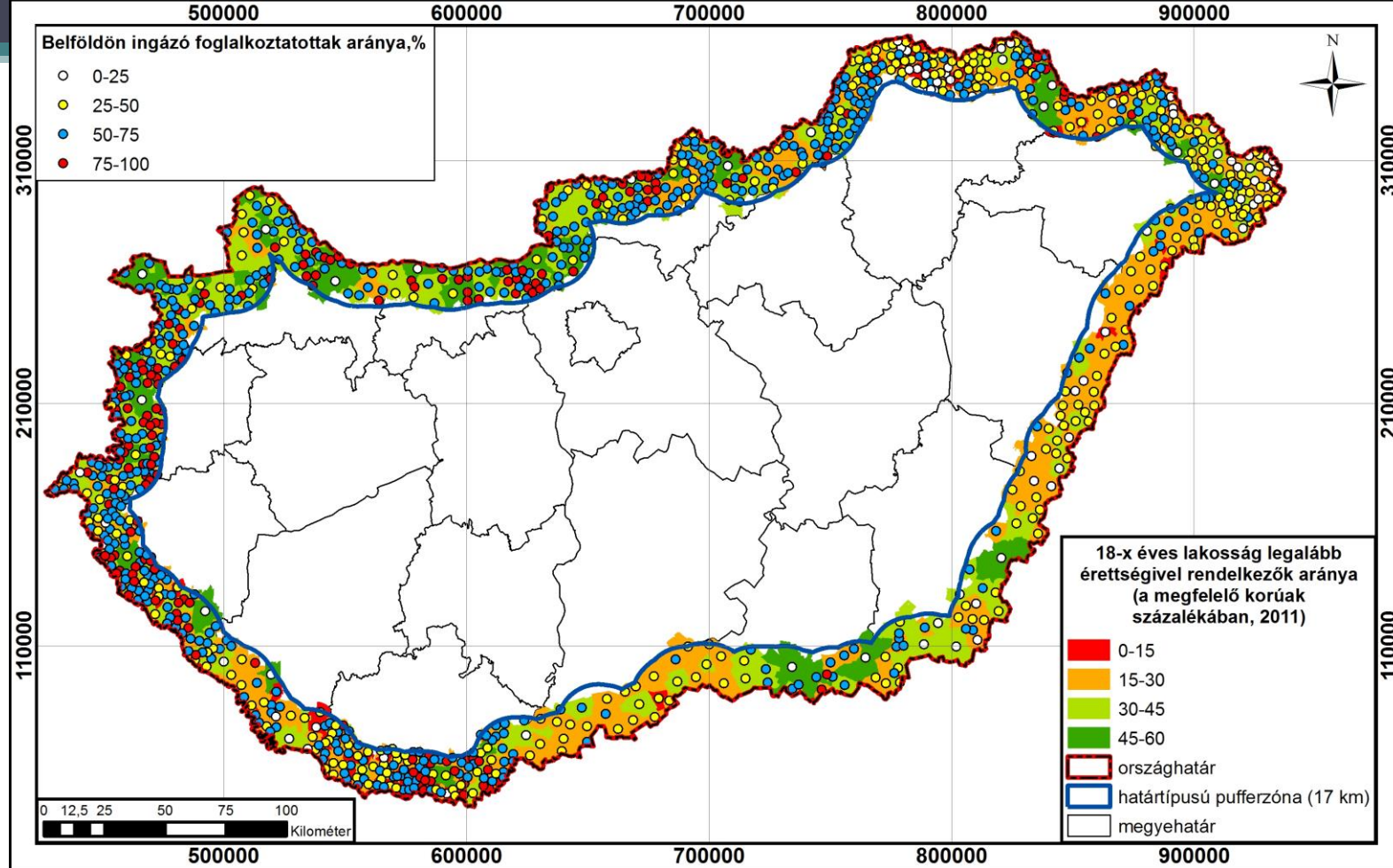
- A lehetséges csoportok közül mindössze 3 típus jelenik meg.
- Döntően a pozitív értékek dominálnak
- Azonban a nyugati határszélen, a nagyobb település csoportokban elsősorban negatív értékeket kaptunk.

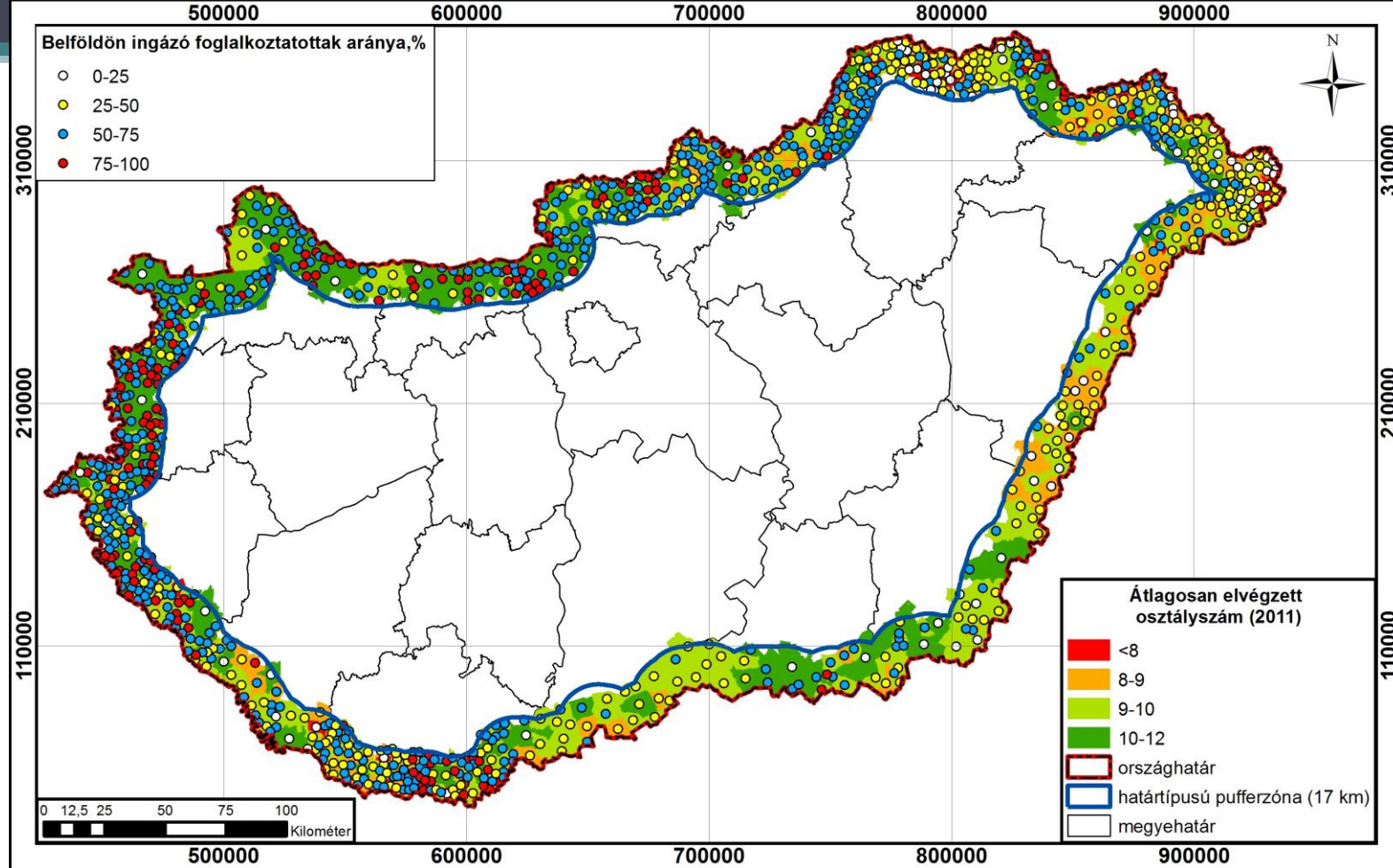
A külföldre- és
belföldre
ingázás
összehasonlítása
a határ menti
térségben

(Forrás:saját
szerkesztés)

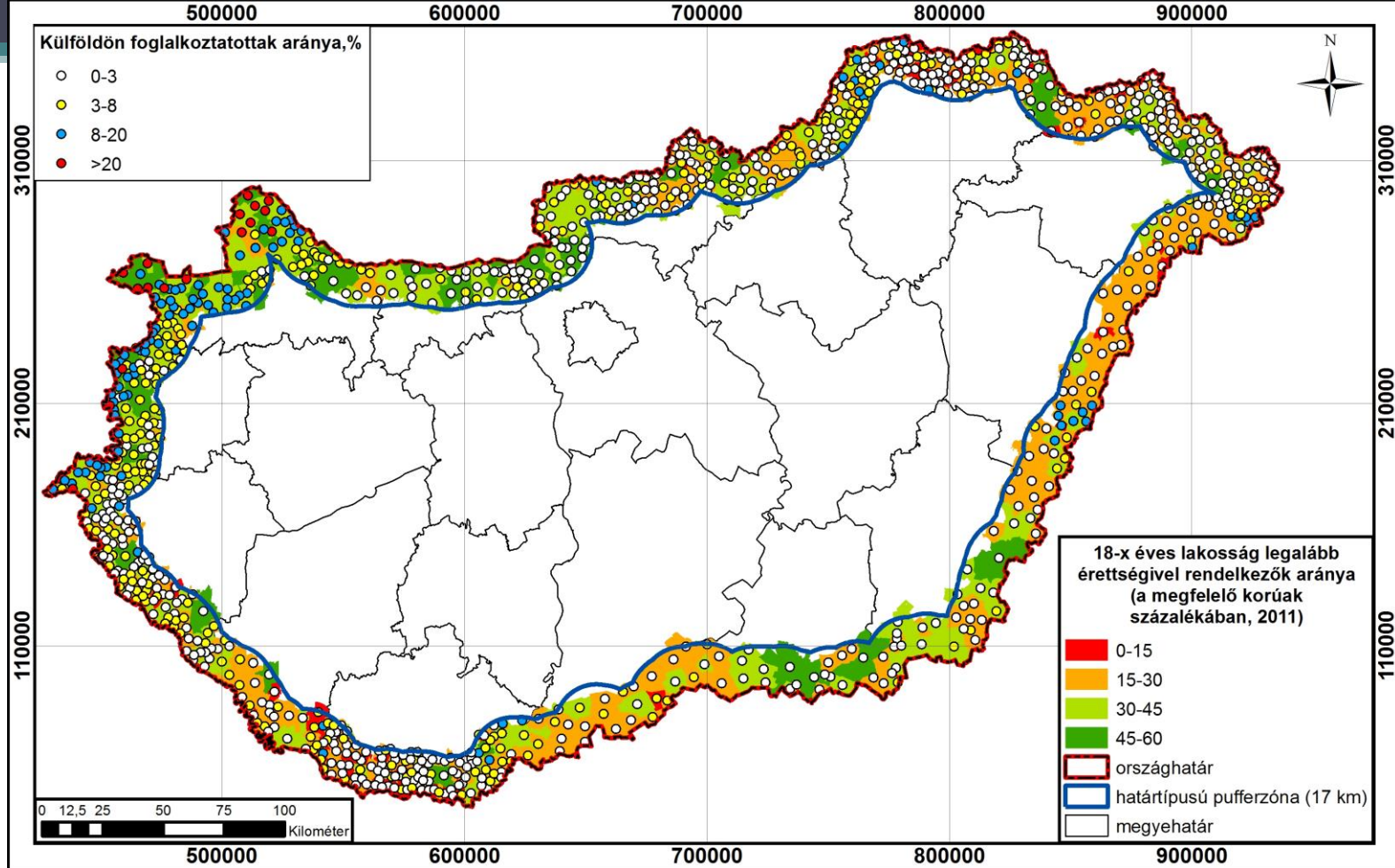

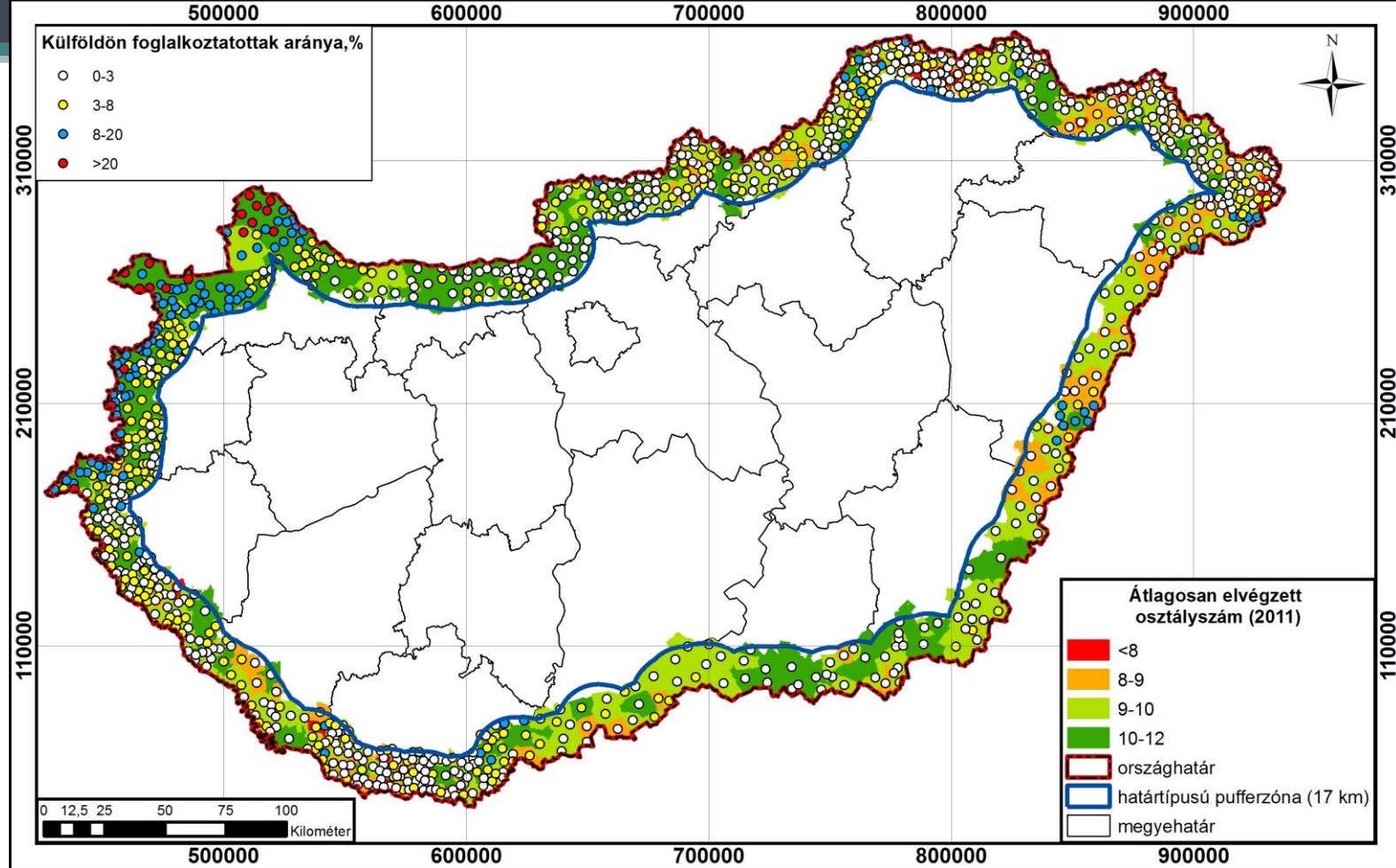
(Forrás: saját szerkesztés)

(Forrás: saját szerkesztés)

(Forrás: saját szerkesztés)

(Forrás: saját szerkesztés)

A korrelációs vizsgálat eredménye

Correlations

		átl_elv_ oszt011	össz_külf_ arany	össz_ing_ arany	a10_0oszt	a15_0oszt	a18_ere	a_25_ egyetem
átl_elv_oszt011	Pearson Correlation	1	,291**	,027	-,433**	,810**	,897**	,772**
	Sig. (2-tailed)		,000	,385	,000	,000	,000	,000
	N	1068	1068	1067	1068	1068	1068	1068
össz_külf_arany	Pearson Correlation	,291**	1	,032	-,086**	,262**	,245**	,195**
	Sig. (2-tailed)	,000		,291	,005	,000	,000	,000
	N	1068	1068	1067	1068	1068	1068	1068
össz_ing_arany	Pearson Correlation	,027	,032	1	-,028	,028	,025	,026
	Sig. (2-tailed)	,385	,291		,364	,358	,409	,397
	N	1067	1067	1068	1067	1067	1067	1067
a10_0oszt	Pearson Correlation	-,433**	-,086**	-,028	1	-,454**	-,251**	-,182**
	Sig. (2-tailed)	,000	,005	,364		,000	,000	,000
	N	1068	1068	1067	1068	1068	1068	1068
a15_0oszt	Pearson Correlation	,810**	,262**	,028	-,454**	1	,605**	,450**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,358	,000		,000	,000
	N	1068	1068	1067	1068	1068	1068	1068
a18_ere	Pearson Correlation	,897**	,245**	,025	-,251**	,605**	1	,876**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,409	,000	,000		,000
	N	1068	1068	1067	1068	1068	1068	1068
a_25_egyetem	Pearson Correlation	,772**	,195**	,026	-,182**	,450**	,876**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,397	,000	,000	,000	
	N	1068	1068	1067	1068	1068	1068	1068

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Konklúziók

- Nincs szoros kapcsolat a két vizsgált mutató között a korrelációs vizsgálat szerint.
- A shift-share elemzés alapján a nyugati határ dinamizálja az iskolázottság és az ingázás folyamatát is. A keleti határszakaszon ez egyértelműen nem jelenik meg.
- A déli határszakaszon is a lokális(regionális) tényező súlya a jelentősebb.
- A kis települések felzárkózása a jellemző folyamat.

- A nyugati határszakaszon jellemző a nagyobb mértékű ingázás, emellett mindössze két kisebb tömbben és elszórtan találunk jelentősebb külföldi foglalkoztatással jellemezhető településeket.
- A belföldi ingázás esetében a nagyobb városok közelsége teszi jelentőssé az ingázást, emellett az iskolázottságra is hatással van a szuburbanizáció jelensége miatt.

Felhasznált irodalom

- Egedy, T.(2017): A külföldre ingázás statisztikai, demográfiai és területi jellemzői Magyarországon. In: Területi Statisztika. 57(4)385-405.p
- Forray, R. K.-Híves, T. (2009): Az iskolázottság, a foglalkoztatottság és az ingázás területi összefüggései. In Szociológiai Szemle. 2.szám. 42-59 p.
- Kiss János (1998): Az ágazati gazdaság szerkezet szerepe a regionális differenciálódásban. In:Tér és Társadalom 1-2. 138-162. old.
- Kiss,J.P.-Szalkai, G.(2014): A foglalkoztatás területi koncentrációjának változásai Magyarországon a népszámlálások ingázási adatai alapján 1990-2011. Területi Statisztika. 54 (5) 415-447.
- Nemes Nagy, J.(1979): A shift-analízis alkalmazási lehetőségei a regionális gazdasági fejlődés vizsgálatában. Földrajzi értesítő, 1979. (28. évf.) 3-4. füz. 237-247. old
- Pálóczi, G.-Pénzes, J.- Hurbanek, P.-Halás,M.- Klapka, P.(2016): Attempts to delineate functional regions in Hungary based on commuting data. In. Regional Statistics. (Vol.6) no.1. 3-22.
- Pénzes,J.-Deák, A,- Hegedűs, L. D.(2018): Periférikusság és határmentiség Magyarországon. In: Falu-város-periféria: határon innen és túl.
- Sikos, T. T. (szerk.) (1984): Matematikai és statisztikai módszerek alkalmazási lehetőségei a területi kutatásokban.
- Tóth, J. (szerk.) (2002): Általános társadalomföldrajz 1.
- Horváth, E. (2007): A földrajzi centrum és periféria lehetséges lehatárolásai. Tér és Társadalom, 21 évf. 1., 159–170.

Köszönjük a figyelmet!